

УДК 373.2.015.31:808.54

DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1-146-155

The using of melodeclamation for the development of preschool children's creative abilities

Використання мелодекламації для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку

Oleksander Volkov,
Doctor of Philosophy, Professor

Олександр Волков,
доктор філософських наук,
професор

orcid.org/0000-0001-7773-2523

alex.seng333@gmail.com

*Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University,*

*Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

✉ 20 Hetmanska Street,
Melitopol, Zaporizhzhia region,
72312

✉ вул. Гетьманська, 20
м. Мелітополь, Запорізька обл.,
72312

Original manuscript received March 17, 2019

Revised manuscript accepted April 12, 2019

ABSTRACT

The article substantiates the use of group melodeclamation for the development of creative abilities of children of preschool age. The interpretation of the concept of melodeclamation, as well as the conditionality of melodeclamation, expressiveness of speech and artistic word is revealed. It highlights the meaning of the gesture for the development of expressive pronunciation and the advantages of group verse reading. We consider the forms of interaction between the leader and the children in the classroom. The main tasks are indicated when working on melodeclamation: expanding the range of voices, improving articulation, forming an answer to the conductor's gesture, mastering the technique of interpretation.

Extension of the range of voice involves the use of artistic tactics, which is accompanied by the pronunciation of words at different altitudes. This principle is used in the technique of melodeclamation. Improvement of articulation is carried out when working on an algorithm and artistic tactics. The formation of the echo of the conductor's gesture is due to the task for children to repeat the gestures of the teacher in the process of melodeclamation. In the gestures shows the height of speech, dynamics, speech stroke, metric features and tempo. Learning the technique of interpretation is an obligatory part of the work on the quality of melodeclamation. The teacher constantly asks to change the nature, to read the poem in a different way. In doing so, he gives different examples of interpretation. In this way, he induces the mastery of the technique of children's improvisation throughout the course of study. Improvisation has a collective character, so every child can participate in it. Availability of improvisation is a prerequisite for the development of the creative potential of children. They have the opportunity to reveal their abilities.

The role of understanding the artistic image to work on technical skills is revealed. The main goals are identified, namely, the development of expressiveness of speech technology, as well as such tasks as changing the direction of the melody of speech, correct articulation of vowels and consonants, forming the ability to play strong

and weak parts, mastering dynamics and strokes, translating the originality of drama, mastering the plasticity of gesture voice shaping.

Keywords: *melodeclamation, group reading, expressiveness of speech, articulation, gesture.*

Вступ. В умовах масового виховання в закладах дошкільної освіти, коли у виконанні пісень беруть участь діти, які не мають розвинуеного слуху, інтонують фальшиво, використання мелодекламації надає можливість реалізувати їм свої творчі здібності і сформувати художній смак. Основна її перевага полягає в можливості зосередити увагу на висоті інтонування слова, відповідно осмислити його виразність. Це дуже важливо, оскільки освоєння вірша дуже часто закінчується проголошенням його тексту як сукупності окремих слів, значення яких не розуміється, коли основна мета – вивчити його напам'ять якомога швидше, то як наслідок, виразна сторона не береться до уваги. Тому читання вірша є більш-менш чітким його промовлянням, найчастіше монотонним й одноманітним.

Природно, такий результат викликає невдоволення не лише в дорослих, а й у дітей, які процес його вивчення розглядають як підневільну працю, що приносить страждання. Більш того, заздалегідь відомо, що його результати будуть не дуже переконливими, якщо не сказати, негативними. Тому ставлення до віршів у дітей різко негативне, воно викликає невдоволення і роздратування. Якщо взяти до уваги, що читання віршів призначається для святкових заходів, то воно перетворюється в "катування" і завдає дитині екзистенціальну рану. Справді, на святі радісний настрій, а дитина повинна страждати, оскільки прочитано вірш монотонно і несвідомо. Як наслідок, формується страх перед сценою, скутість на публіці, невміння зв'язно висловлювати свої думки.

Значення художнього читання, як доводить Т. Атрошенко, в тому, що воно є одним з найулюбленіших способів самовираження маленької дитини, оскільки вона відбувається в організованих формах та просто за ініціативою дітей, поза спеціальними заняттями (Атрошенко, 2015 : 13). Мелодекламація, як його різновид за Г. Олійником, передбачає вказівку на напрямок висоти проголошення, фіксування цезур (Олійник, 2011 : 115). Це здійснюється за допомогою використання диригентського жесту, який включає в себе показ висоти звуку, ритму, темпу, цезур тощо. Саме такий варіант мелодекламації включає в себе методика музично-співочого виховання Д. Огороднова, яка, як зазначає С. Багнюк, має психотерапевтичний ефект (Багнюк).

Щодо використання цієї методики в дитячому садку Д. Даниліна зазначає, що завдяки координації, вдосконаленню голосового апарату, рухів людини, її внутрішньої системи управління і стеження формується людина з новими, значно кращими здібностями не тільки до творчості, але й до життєдіяльності взагалі (Даниліна). Наведемо також опис мелодекламації музичного керівника "Дошкільного навчального закладу № 1 Берізка": "Мелодекламація – це синтез поезії, музики і руху, що допомагає дошкільнику краще відчутти красу поетичного слова, музичного матеріалу, а так реалізуватися через пластику рухів" (Детский сад). Автор

зазначає, що мелодекламації можна використовувати в музичній діяльності як фрагмент заняття, в ігровій ситуації вихователями груп, на святкових ранках і розвагах, вдома з батьками, а так само в самостійній ігровій діяльності. При цьому спектр застосування мелодекламації багатий і різноманітний, дуже важливо при цьому заохочувати дитячу творчість та ініціативність.

Мета статті – розкрити можливість використання мелодекламації за методикою Д. Огороднова в закладі дошкільної освіти.

Методи і методики дослідження. При розгляді літератури з музикознавства, досвіду використання методики музично-співучого виховання Д. Огороднова виявлено доцільність застосування її на музичних заняттях у закладах дошкільної освіти такими дослідниками, як С. Багнюк і Д. Даніліна. Однак перспективи та актуальність її використання вивчена недостатньо. Для виконання завдання використані теоретичні методи, а саме: інтерпретаційно-аналітичний метод, порівняльно-історичний та діалектичний аналіз, моделювання та передбачення.

Результати та дискусії. Мелодекламація – це єдність декламації й музики як елементів цілісного спектаклю – набула поширення в мелодрамі періоду класицизму (Ж.-Ж. Руссо, Й. Бенда) й отримала розвиток у період пізнього романтизму (З. Фібіх). У мелодрамі мелодекламація є технічним прийомом одночасного об'єднання вимови тексту і музики як концертного жанру. А. Ольшанська звертає увагу на те, що вона є важливим елементом при виконанні давньої трагедії, де текст вимовлявся з інструментальним супроводом (Ольшанська, 2015).

Згадаймо музичну риторику XIV-XVIII ст., згідно з правилами якої композитор при створенні музичного твору використовував прийнятні мелодійні звучання (риторичні фігури), що позначали певні смисли, переживання, предмети і події (Захарова, 1983). Вони були відомі, передавалися від покоління до покоління, що в значній мірі полегшувало як створення музичного твору, так і його сприйняття. Їх наявність пояснює величезну кількість музичних творів композиторів цих століть, оскільки вони склалися з них, а від їх творця вимагалися тільки майстерність і талант.

Однак у XIX ст. ця традиція вичерпала себе, тому кількість музичних творів композиторів різко скоротилася. Справа в тому, що на зміну музичній риторичній фігурі прийшла не відома музично-риторична, а інтонація, яку необхідно створити, осмислити, слухачі мали виявити, зрозуміти, як вона розвивається. У зв'язку з цим варто звернути увагу на теорію музичної інтонації Б. Асаф'єва, який показав, що в її основі лежать мовні інтонації, тому аналіз музичних творів передбачає їх виявлення і розвитку (Асаф'єв, 1971).

Мелодекламація – єдність двох видів мистецтв (музичного і словесного). Як вид музичного мистецтва вона є декламацією під супроводом оркестру, ансамблю або якогось музичного інструмента. Найбільш яскраво вона втілювалася в музично-театральних жанрах першої третини XX ст. у творах І. Стравінського, А. Онеггера, К. Орфа (Логунова, 2015).

Мелодекламацією також прийнято вважати одну з технік читання

літературного тексту як словесної дії. Цей термін вказує на інтонаційне багатство поетичного твору. Тоді за своїм значенням його можна вжити як тотожний з терміном “виразне читання”, що позначає також засіб формування майбутнього філолога (Симоненкова, 2013). Як вказує Л. Іщенко, виразне читання є найважливішою формою навчання дітей рідної мови (Іщенко, 2013), тож у цій ситуації її можна розглядати як техніку художнього читання. При навчанні дітей виразному читанню проблемою визначення і фіксування мелодики словесного тексту. Її своєрідність можна позначити в тексті за допомогою певної сукупності знаків (стрілки, скісні риски), а їх втілення реалізується тільки за допомогою спостереження і вимагає додаткового коментаря.

Метою використання мелодекламації є *розвинене мовлення, що відрізняється багатими інтонаціями, чітким членуванням і структуруванням тексту, розкішною динамікою, розмаїттям звуковисоти і темпів, тембровою пишнотою*. Це актуально, оскільки, за Т. Симоненковою, емоційно образна виразність мовлення особистості знаходить своє виявлення в дотриманні таких специфічних особливостей, як а) необхідність урахування загальної тональності мовлення змісту того, що озвучується: іронічної, радісної, скептичної, обурливої, жартівливої тощо; б) дотримання різнобічної манери відтворення мовлення різних жанрів; в) ілюстрування розбіжностей у манері мовлення різних дійових осіб (Симоненкова, 2013 : 158).

З цією думкою погоджуються О. Вартик і О. Леонтєва, які зазначають, що інтонація – це ритміко-мелодійний лад мови, що відбиває інтелектуальний та емоційно-вольовий її аспекти в послідовних змінах висоти тону, сили й тривалості звучання, а також тембру голосу, яка не існує ізольовано, а взаємодіє з логіко-емоційним змістом і лексико-граматичною будовою речення, на основі якої вона функціонує (Вартик, 2015).

Окреслені засоби художньої виразності є не тільки мовними, а й музичними. Головне, що *об'єднує музичну і словесну мову, – це мелодика*, але якщо в музиці вона має абсолютну висоту, то в словесній – відносну. Тому словесну мову, яка має яскраву мелодійну лінію, називають мелодекламацією, відповідно, підготовка читця передбачає освоєння її техніки, а в співі використовується для оволодіння вокальною технікою.

Щось подібне робить професійний читець, коли починає вивчати вірш, виявляє інтонації і смисли, висловлені поетом, відповідно, виразні засоби, за допомогою яких можна їх показати яскраво і зрозуміло, таким чином, щоб читання і сприйняття вірша приносило художню насолоду. Саме таку роботу повинен виконати музичний керівник на занятті.

Практично мелодекламація є *виконання групою дітей вірша під диригентський жест керівника*, за допомогою якого показується висота проголошення, ритм, динаміка, темп і метрика. Він керує груповим читанням подібно до того, як диригент хоровим колективом. Відмінністю є ретельний показ висоти проголошення і ритму читання. Звичайно, при читанні вірша відсутнє точне фіксування висоти звуку, а замість цього звучить сукупність тонів приблизної висоти. Саме вони утворюють мелодійну лінію, в якій кожен

з кластерів складається з декількох звуків різної висоти. За умови уваги до зниження і підвищення висоти звучання під час читання відбувається подолання монотонності й неосмислених проголошень. Дитина вже не намагається болісно згадати, яке буде наступне слово, оскільки воно артикулюється педагогом, який звертає увагу не на те, *що вимовляється*, а як *вимовляється*. Тому, навіть якщо текст вивчено напам'ять, це не означає, що зрозуміло його зміст під час виразного читання.

Не випадково в середовищі музикантів-професіоналів існує думка, що знання музичного твору напам'ять – це тільки вихідний пункт для його осмислення. Ця думка має безпосереднє відношення до мелодекламації. Якщо дитина вивчила вірш напам'ять і прочитала його, це не означає, що вона виявила сенс, який імпліцитно присутній в ньому, пережила його й отримала естетичну насолоду. Тому в практиці мелодекламації постійно знаходяться декілька віршів, до яких повертаються не для того, щоб повторити, а виявити нові смисли, інакше інтерпретувати. Звичайно, при індивідуальній формі занять читців таке завдання є основним. Проте групова форма мелодекламації – не перешкода для цієї роботи, оскільки група в цьому випадку виступає як один читець, а проголошенням слів керує диригентський жест.

Саме таким чином побудована робота над вимовлянням словесного тексту в методиці музично-співочого виховання Д. Огороднова. Її використання у вокальному вихованні виконує кілька завдань : розвиток співочого діапазону (1), робота над артикуляцією (2), вишкіл сприйняття диригентського жесту (3), навчання техніці інтерпретації з допомогою виявлення інтонаційної виразності та її виконавського втілення (4).

Д. Огороднов велике значення приділяє єдності вимовляння звуків і руху жестів, тому рухи голосового апарату (перш за все артикуляція) в поєднанні з рухами рук і представляють так званий “моторний стрижень емоцій” і в співі, і в мові, що стосується й артикуляції (Огороднов, 1994). Науковець звертає увагу на важливість узгодженості рухів рук і співочого (мовного) апарату, яка “одухотворяє” творчу діяльність. Відповідно автор радить не нехтувати рухами на заняттях, ретельно працювати над їх якістю, підкреслює, що вони повинні бути чіткими, невимушеними, красивими, виконуватися легко і з задоволенням; відповідно, наполягає на необхідності послідовного освоєння рухів і їх комбінування, використанні системи з мінімальним кроком.

Адресуємося до його аналізу вдосконалення мовного інтонування та руху : “У міру оволодіння технікою тактування і жестикуляції, а також управління власним голосом діти досягають найтоншого вгадування, а отже, і збігу (відповідності) відтінків мовної інтонації й характеру рухів. На цьому етапі слід включити в роботу імпровізацію художнього читання віршів – колективну декламацію за вільним диригентським жестом педагога або одного з дітей. Слід пропонувати читати так само вірші з різними образними або “рольовими” завданнями. Наприклад: прочитати драматично, прочитати комічно. Або : “Як би це прочитав гордий

(хвалько, боягуз)?” Ці вельми цікаві завдання розвивають артистизм учнів” (Огороднов, 1994). Підтримуючи наведені вище поради автора методики, С. Багнюк на прикладі її використання на заняттях у дитячому садочку зазначає, що точно координовані рухи рук з голосом, відповідність їх ступеню музичного розвитку вдосконалюють нервово-м'язовий апарат дитини, координацію рухів, дають можливість відчутти активну і вільну музичну дію, нерозривно пов'язану з творчістю (Багнюк).

Вирішення *першого завдання передбачає поступове поширення діапазону голосу*, починаючи з використання невеликого до значного, куди включається низький і високий реєстри. Дитина при читанні зазвичай їх не використовує, а обмежується тільки найбільш зручною теситурою, в якій голос не напружується. Проблема в тому, що діти не знають можливості свого голосу, тим часом як вони досить великі й різноманітні, тому діапазон голосу слід розвивати. Призначення керівника полягає в тому, щоб відкривати можливості не тільки середнього, але низького і високого реєстрів, виховувати планомірно і системно потребу в їх використанні. Це можливо з допомогою завдання на декламацію слів-антонімів, з використанням художнього тактування, коли слова промовляються на різній висоті. При цьому ставиться завдання охопити якомога більший реєстр голосу на кульмінації. Потім цей прийом використовується при мелодичному читанні віршів.

Друге, не менш важливе, завдання – це робота над артикуляцією, в першу чергу, проголошенням голосних, оскільки це сприяє розвитку тембру голосу. Для цього керівник її показує, а діти – повторюють, виступаючи в ролі дзеркала, в якому відбивається артикуляція педагога. Цю ситуацію можна розглядати як один із проявів життєдіяльності дитини в стадії дзеркала, на яку звернув увагу Ж. Лакан, досліджуючи своєрідність раннього дитячого сприйняття, але вже у сфері художньої творчості. У цій стадії особливості артикуляції освоюються за допомогою наслідування. Ефективність навчання визначається поглядом керівника, який бачить недосконалість артикуляції і виправляє її. Своєрідність навчальної ситуації визначається творчими завданнями, які ставляться перед дітьми. Безумовно, робота над артикуляцією голосних у мелодекламації має на меті розвиток тембрових властивостей голосу. Важливу роль про цьому мають вокальний алгоритм, що передбачає роботу над артикуляцією основних голосних, а саме “У”, “О” та “А”. Послідовна праця над артикуляцією “У” дозволяє використовувати грудні резонатори і призводить до збагачення тембру голосу. Голосному “У” протистоїть артикуляція “О” і “А”, при цьому “О” артикулюється більш глибоко, а “А”, навпаки, світло і відкрито. Постійне протиставлення різної артикуляції призводить до злиття їх тембрового забарвлення. Вдосконалення артикуляції приголосних здійснюється при роботі над атакою звуку з допомогою вокального алгоритму, а також при художньому тактуванні.

Третє завдання полягає у **формуванні відголосу на диригентський жест**. Воно обумовлене тим, що читання вірша відбувається в колективній формі, при цьому жести педагога повторюються

дітьми. Тим самим вони освоюють диригентську техніку і з часом самі стають перед групою дітей як керівники. За допомогою жестів показується відносна висота проголошення слова, а також напрямок мелодійної лінії, крім того, ритмічний малюнок, метричні особливості, темп проголошення, штрихи, тривалості звучання складів, цезури і, звичайно, артикуляція. Звернемо увагу, що все позначене фактично є в поєднанні засобами музичної виразності. Дитина повторює жести керівника, вчиться співвідносити їх не тільки із засобами виразності, але і з тим, як з їх допомогою можна втілити художній образ вірша, а за допомогою жесту управляти звучанням голосу. При співвіднесенні зі словом жести стають осмисленими і виразними. Крім того, використання жесту допомагає дітям стати емоційно розкутими, розкрити сферу їх переживань, виявити й зробити доступною для спостереження. Його характер безпосередньо впливає на використання можливостей голосу, в першу чергу, тембру.

На цьому прикладі стає зрозумілим перевага танцю, в якому рух тіла є основним виразним засобом. Звичайно, головним “знаряддям” виявляються руки, а корпус використовується тільки частково, рух ніг відсутній. Однак слід мати на увазі, що рухи рук у танці є важливим виразним засобом. Тому робота над пластикою жесту необхідна під час мелодекламації. Жест повинен бути найрізноманітнішим: м’яким і жорстким, плавним і гострим, легким і важким, грубим і ніжним – усе залежить від своєрідності образу, який у ньому виражається. Те, що показується в жесті, виражається голосом: захоплення і печаль, загроза і скарга, вимога і розчулення тощо. Мабуть, головна вимога – він відображає лінію розвитку, цезури, зупинки, кульмінації і каденції.

З третього завдання логічно випливає *четверте – навчання техніці інтерпретації*, яка вирішується протягом декількох років у результаті розв’язання конкретних художніх завдань. Необхідно опанувати навичкою цілісного бачення драматургії вірша, залучення необхідних виразних засобів, схоплювання структури формування, а саме, місцевих і загальних кульмінацій і наступних за ними спадів. Відзначимо, що створення інтерпретацій, як правило, є імпровізацією, підстава для якої – інтуїтивне розуміння художніх образів і їх зміна. Досвід інтерпретації формується з перших уроків. Учитель показує декілька варіантів прочитання вірша. При цьому джерелом є зміна трактування художнього образу. Це завдання – обов’язкове у всіх формах вокальної роботи, до якої фактично відноситься і мелодекламація.

Імпровізація постійно застосовується на заняттях, в іншому випадку читання вірша перетворюється в заучування готових штампів, що нудно і не виправдовує себе. Це школа розвитку художнього мислення, в рамках якої діти привчаються творити. Тому за одним прочитанням, навіть якщо воно дуже переконливе і яскраве, йде інше. При цьому навіть найуспішніше відкидається, і на зміну йому приходять нове. Це вічний пошук і вдосконалення, невинне оновлення, прояв фантазії, отже, розвиток художнього смаку.

Нову інтерпретацію фактично неможливо передбачити і пояснити її

виникнення, вона з'являється спонтанно як заперечення вже відомого. При цьому поле можливостей для її створення фактично нескінченно – це вигадка самих дітей. Безумовно, що участь у творчому процесі захоплює, окриляє дитину. Дітей приваблює те, що через розуміння художнього твору можна показати і висловити себе. Рухи рук необхідні для того, щоб показати своє бачення художнього образу – показати висоту вимови, напрямок руху, ритм, темп тощо. Звичайно, пройде дуже тривалий час, коли дитина зможе керувати читанням інших дітей, освоїть таємниці розкриття смислів. Для цього педагог спонукає до творчості за допомогою створення власних інтерпретацій.

Висновки. Освоєння техніки мелодекламації створює передумови до перетворення розучування вірша на творчий процес, оскільки, щоб правильно вимовити слово, необхідно прояснити його зміст, виявити його інтонаційне походження, а потім освоїти кілька варіантів його прочитання. У цьому контексті слово і музика мають загальні джерела – це інтонація, в якій виражається усвідомленість переживання: радість і страждання, торжество і печаль, піднесений стан або буденний, заперечення або схвалення тощо. Це можливо, оскільки виразне читання віршів відбувається в колективній формі, і кожен з дітей бере в ньому участь. Її відмінність від хорового виконання: вона не передбачає наявності розвинутого музичного слуху і точного інтонування; по відношенню до індивідуальної форми читання віршів: проголошення слів управляється за допомогою диригентського жесту. Організаційні переваги групової мелодекламації дозволяють розвивати художній смак у процесі практичної інтерпретації віршів. При цьому діти, повторюючи жести керівника, навчаються управляти колективним читанням віршів. Освоєння технічних навичок виразного читання, зокрема, зміна напрямку мелодики, втілення своєрідності темпу, метру і ритму, штрихів, артикуляції пояснюється необхідністю втілити своєрідність художнього образу.

Перспективними для подальшого дослідження вважаємо питання практичного впровадження методики вокально-співочого виховання Д. Огороднова в програму музичного виховання дошкільників, а також визначення критеріїв якості методичної підготовки майбутніх вихователів.

Література

1. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс. 2-е изд. / Б. В. Асафьев. – Ленинград : Музыка, 1971. – 376 с.
2. Атрошенко Т. О. Розвиток художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку в ДНЗ / Т. О. Атрошенко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 2 (2). – С.9-14.
3. Багнюк С. П. Опыт применения методики Д. Е. Огороднова как системы общего оздоровления организма в условиях современной общеобразовательной школы / С. П. Багнюк. Режим доступу : <http://www.ampp.ru/files/Bagnuk.pdf>.
4. Вартик О. П. Виразне читання : Навчально-методичні рекомендації / О. П. Вартик, О. О. Леонтьєва. – Тирасполь, 2015. – 128 с.
5. Данилина Д. Р. Музыкально-певческое воспитание детей по методике Д. Е. Огороднова [Електронний ресурс] / Д. Р. Данилина. Режим доступу : <https://infourok.ru/muzikalnopevcheskoe-vospitanie-detey-po-metodike-de-ogorodnova-2860527.html>

6. Детский сад № 1 “Березка” [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://profhelp.net/2515747/>
7. Захарова О. Риторика и западноевропейская музыка XVII – первой половины XVIII века / О. Захарова. – Москва : Музыка, 1983. – 77 с.
8. Климова К. Я. Основы культуры і техніки мовлення : Навчальний посібник. 2-е вид. / К. Я. Климова. – Київ : Ліра-К, 2006. – 240 с.
9. Логунова Д. В. Декламация в музыкально-сценических произведениях 30-х гг. XX века : автореферат ... канд. искусствоведения. 17.00.02 / Д. В. Логунова. – Новосибирск, 2015. – 23 с.
10. Навчання дітей дошкільного віку рідної мови : Укл. Л. В. Іщенко. – Умань : ПП “Жовтий”, 2013. – 138 с.
11. Огороднов Д. Е. Методика комплексного музыкально-певческого воспитания и программа как методика воспитания вокально-речевой и эмоционально-двигательной культуры [Електронний ресурс] / Д. Е. Огороднов. Режим доступу : <https://edu.tatar.ru/upload/images/files/ogorodnov.pdf>. – Москва, 1994.
12. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії : Посібник для учителя / Г. А. Олійник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с.
13. Ольшанская А. В. Русская мелодекламация (Серебряный век). дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.02 / А. В. Ольшанская. – Москва, 2015. – 298 с.
14. Симоненкова Т. П. Інтонаційна виразність усного мовлення особистості як показник загальної мовної культури / Т. П. Симоненкова // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 8. Філологічні науки (мовознавство). Вип. 5. – 2013. – С. 156-161.

References

1. Asafev B. V. (1971). *Muzykalnaya forma kak process* [Musical form as a process], 2-e izd. Leningrad : Muzyka. 376 s. [in Russian].
2. Atroshenko T. O. (2015). *Rozvitok hudozhno-movlennyyevoyi diyalnosti ditej doshkilnogo viku v DNZ* [Development of artistic and speech activity of children of preschool age in the dance school]. *Naukovij visnik Mukachivskogo derzhavnogo universitetu. Seriya «Pedagogika ta psihologiya»*. Vypusk 2 (2). S.9-14 [in Ukrainian].
3. Bagnyuk S. P. *Opyt primeneniya metodiki D. E. Ogorodnova kak sistemy obshego ozdorovleniya organizma v usloviyah sovremennoj obsheobrazovatelnoj shkoly* [The experience of using the technique D. E. Ogorodnova as a system of general body health in the conditions of modern secondary school]. URL : <http://www.ampp.ru/files/Bagnuk.pdf>. [in Russian].
4. Vartik O. P., Leontyeva O. O. (2015). *Virazne chitannya* [Expressive reading] : Navchalno-metodichni rekomendaciyi. Tiraspol. 128 s. [in Ukrainian].
5. Danilina D. R. *Muzykalno-pevcheskoe vospitanie detej po metodike D. E. Ogorodnova* [Musical and singing education of children according to the method D. E. Ogorodnova]. URL : <https://infourok.ru/muzikalnopevcheskoe-vospitanie-detey-po-metodike-de-ogorodnova-2860527.html> [in Russian].
6. Detskij sad № 1 “Berezka” [Kindergarten № 1 “Birch”]. URL : <https://profhelp.net/2515747/> [in Russian].
7. Zaharova O. (1983). *Ritorika i zapadnoevropejskaya muzyka XVII – pervoj poloviny XVIII veka* [Rhetoric and Western European music of the XVII – first half of the XVIII century]. Moskva: Muzyka. 77 s. [in Russian].
8. Klimova K. Ya. (2006). *Osnovi kulturi i tehniki movlennya* [Fundamentals of Culture and Speech Technology] : Navchalnij posibnik. 2-e vid. Kyiv : Lira-K. 240 s. [in Ukrainian].
9. Logunova D. V. (2015). *Deklamaciya v muzykalno-scenicheskijh proizvedenijah 30-h gg. XX veka* [Reclamation in the musical-stage works of the 30-s of the twentieth century] : avtoreferat ... kand. iskusstvovedeniya. 17.00.02. Novosibirsk. 23 s. [in Russian].

10. *Navchannyya ditej doshkilnogo viku ridnoyi movi* [Teaching preschool children of the native language]: Ukl. L. V. Ishenko (2013). Uman: PP "Zhovtij". 138 s. [in Ukrainian].

11. Ogorodnov D. E. (1994). *Metodika kompleksnogo muzykalno-pevcheskogo vospitaniya i programma kak metodika vospitaniya vokalno-rechevoj i emocionalno-dvigatel'noj kultury* [Methods of integrated musical and vocal education and the program as a method of education vocal-speech and emotional-motor culture]. Moskva. URL: <https://edu.tatar.ru/upload/images/files/ogorodnov.pdf>. [in Russian].

12. Olijnik G. A. (2011). *Virazne chitannya. Osnovi teorii* [Expressive reading. Fundamentals of the theory]: Posibnik dlya uchitelya. Ternopil: Navchalna kniga – Bogdan. 224 s. [in Ukrainian].

13. Olshanskaya A. V. (2015). *Russkaya melodeklamaciya (Serebryanyi vek)* [Russian melodeclamation (Silver Age)]. dis. ... kand. iskusstvovedeniya : 17.00.02. Moskva. 298 s. [in Russian].

14. Simonenkova T. P. (2013). *Intonacijna viraznist usnogo movlennya osobistosti yak pokaznik zagalnoj i movnoyi kulturi* [Intonational expressiveness of the oral speech of the individual as an indicator of the general linguistic culture]. Naukovij chasopis NPU im. M. P. Dragomanova. Ser. 8. Filologichni nauki (movoznavstvo). Vip. 5. S. 156-161 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовується використання групової мелодекламації в розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Виявляється трактування поняття мелодекламації, а також обумовленість її, виразності мовлення та художнього слова. Висвітлюється значення жесту для розвитку виразності вимови і переваги групового читання віршів. Розглядаються форми взаємодії керівника і дітей на заняттях. Позначаються основні завдання при роботі над мелодекламацією: розширення діапазону голосу, вдосконалення артикуляції, формування відповіді на диригентський жест, освоєння техніки інтерпретації.

Розширення діапазону голосу передбачає використання художнього тактування, яке супроводжується промовлянням слів на різній висоті. Цей принцип використовується в техніці мелодекламації. Вдосконалення артикуляції здійснюється при роботі над алгоритмом та художньому тактуванні. Формування відголосу на диригентський жест обумовлено завданням для дітей повторювати жести педагога в процесі мелодекламації. У жестах показується висота мовлення, динаміка, штрихи, метричні особливості та темп. Навчання техніці інтерпретації є обов'язковою складовою роботи над якістю мелодекламації. Педагог постійно ставить завдання змінити характер, прочитати вірш по-іншому. При цьому він дає різноманітні зразки інтерпретації. Таким чином він спонукає до оволодіння технікою імпровізації дітей протягом всього навчання. Імпровізація має колективний характер, тому прийняти участь в ній може кожна дитина. Доступність імпровізації є передумовою для розвитку творчого потенціалу дітей. Вони мають можливість розкрити свої здібності.

Розкривається роль розуміння художнього образу для роботи над технічними навичками. Виявляються основні цілі, а саме розвиток техніки виразності мовлення, а також такі завдання, як зміна напрямку мелодики мови, правильна артикуляція голосних і приголосних, формування вміння виконання сильних і слабких часток, освоєння динаміки і штрихів, втілення своєрідності драматургії, оволодіння пластикою жесту, формування тембру голосу.

Ключові слова: мелодекламація, групове читання, виразність мовлення, артикуляція, жест.